

AKO INTERNE UPRAVIŤ ZAKLADANIE SPINOFF SPOLOČNOSTÍ V PROSTREDÍ SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED?

ABSTRAKT Transformácia organizácií Slovenskej akadémie vied na verejné výskumné inštitúcie v roku 2022 pripravila vhodné základné podmienky pre rôzne spôsoby komercializácie výsledkov výskumu a vývoja v transfere technológií vrátane zakladania spinoff spoločností. Náročnosť tohto procesu, či už z ekonomického alebo právneho pohľadu, nabáda k tomu, aby všetky verejné výskumné inštitúcie SAV postupovali jednotne podľa rovnakých základných pravidiel a zásad, k čomu slúžia vnútorné predpisy. V tomto príspevku autor stručne definuje niektoré postrehy v tomto smere s cieľom pokúsiť sa rámcovo načrtnúť východiská dobrej praxe pri zakladaní spinoff spoločností v prostredí SAV.

ABSTRACT The transformation of the Slovak Academy of Sciences organisations into public research institutions in 2022 has prepared suitable basic conditions for various ways of commercialisation of research and development results in technology transfer, including the establishment of spinoff companies. The complexity of this process, whether from an economic or a legal perspective, encourages all public research institutions of the Slovak Academy of Sciences to follow the same basic rules and principles in a uniform manner, which is what the internal regulations are designed to do. In this paper, the author briefly defines some starting points in this respect to try to outline good practice in setting up spinoff companies in the SAV environment.

POJEM SPINOFF SPOLOČNOSŤ (PRÁVNY KONTEXT)

Pre účely tohto článku pod pojmom spinoff spoločnosť rozumieme buď spoločnosť s ručením obmedzením (s. r. o.) podľa § 105 a nasl. Obchodného zákonníka, alebo prípadne akciovú spoločnosť (a. s.) podľa § 154 a nasl. Obchodného zákonníka, ktorá je založená verejnou výskumnou inštitúciou alebo s majetkovou účasťou verejnej obchodnej inštitúcie, a to za predpokladu, že táto spoločnosť plní špecifický účel realizácie transferu technológií. Iné typy obchodných spoločností (okrem s. r. o., resp. a. s.) neprichádzajú ako spinoff do úvahy, a to jednak kvôli výslovnému zákonnému zákazu¹, a tiež kvôli zákonným obmedzeniam účelu spinoff spoločnosti.² V súvislosti so spinoff nemá zmysel mimo obchodných spoločností vôbec uvažovať o založení iného typu právnickej osoby, ako je napr. družstvo, nadácia, občianske združenie, rozpočtová organizácia, príspevková organizácia a pod.

Za spinoff spoločnosť nemožno považovať ani právnu formu samotnej verejnej výskumnej inštitúcie podľa zákona č. 243/2007 Z. z., ktorá neumožňuje majetkovú účasť ani vklady a ani tzv. spoločný podnik podľa zákona č. 278/1993 Z. z. (§ 13f). Z rovnakých dôvodov spinoff nemôže byť ani organizačnou zložkou verejnej výskumnej inštitúcie, ktorá navyše ani nie je samostatnou právnickou osobou, čo výslovne normuje zákon o 243/2017 Z. z. (§ 20), ale predstavuje súčasť verejnej výskumnej inštitúcie.

Pre lepšie porozumenie pojmu spinoff spoločnosť v širšom kontexte možno odkázať na viaceré skoršie články v našom časopise TTb.³

DECENTRALIZOVANÝ MODEL

Je potrebné zdôrazniť, že samotná Slovenská akadémia vied (IČO: 00037869) ako štátna rozpočtová organizácia nemôže založiť žiadnu inú právnickú osobu ako verejnú výskumnú inštitúciu (v. v. i.) podľa zákona č. 243/2017 Z. z., čo vyplýva priamo zo zákona č. 133/2002 Z. z. (§ 2) a nepriamo tiež zo zákona č. 523/2004 Z. z. (§ 21 ods. 10). Nie je tak realizovateľný model, podľa ktorého by Slovenská akadémia vied (IČO: 00037869) zriadila osobitnú právnickú osobu (nie však v. v. i.), ktorá by následne majetkovo vstupovala do jednotlivých spinoff spoločností.⁴ Preto ďalej uvažujeme len s decentralizovaným modelom, kde by spinoff spoločnosti boli samostatne zakladané jednotlivými verejnými výskumnými inštitúciami. O to viac je potrebné účinne zabezpečiť jednotný postup všetkých 45 verejných výskumných inštitúcií, ktorých zakladateľom je SAV.

NADOBUDNUTIE MAJETKOVEJ ÚČASTI

Popri zakladaní nových spinoff spoločností je tiež z komercializačného pohľadu dôležitý aj proces nadobudnutia majetkovej účasti v existujúcich spoločnostiach (s. r. o. alebo príp. a. s.). Oba tieto procesy by mali podliehať v zásade rovnakým pravidlám a internej regulácii, čo by sa malo premietnuť aj do znenia nového vnútorného predpisu.

SPINOFF AKO SÚČASŤ PODNIKATEĽSKEJ ČINNOSTI

Verejná výskumná inštitúcia je podľa zákona⁵ oprávnená uskutočňovať podnikateľskú činnosť v rámci a) uskutočňovania výskumu, b) zabezpečovania a správy infraštruktúry výskumu a vývoja a c) získavania, spracúvania a šírenia informácií z oblasti vedy a techniky a tiež poznatkov z vlastného výskumu a vývoja. S poukazom práve na posledný bod c) zahŕňajúci aj transfer technológií a poznatkov do komerčnej praxe je možné nájsť prepojenie medzi podnikateľskou

činnosťou verejnej výskumnej inštitúcie a zakladaním spinoff spoločností. Toto prepojenie je (právne) významné aj pre identifikáciu vhodného mechanizmu internej úpravy zakladania spinoff spoločností v prostredí SAV.

Autor už v roku 2021 upozorňoval⁶, že zákon č. 243/2017 Z. z. síce obsahuje vlastnú úpravu a výpočet zákonom predpokladaných vnútorných predpisov⁷, avšak nenájdeme medzi nimi vnútorný predpis v oblasti transferu technológií, pričom najviac sa k nemu vecne približuje vnútorný predpis zakladateľa (tzn. SAV) podľa § 38 ods. 1 písm. f) zákona o verejnej výskumnej inštitúcii s názvom „Vnútorné pravidlá hospodárenia verejnej výskumnej inštitúcie vrátane pravidiel na vykonávanie podnikateľskej činnosti“. A práve takýto vnútorný predpis Slovenská akadémia vied má aktuálne vydaný⁸ a mal by sa vzťahovať na všetky verejné výskumné inštitúcie v pôsobnosti SAV v zmysle § 38 ods. 2 zákona o verejnej výskumnej inštitúcii. S cieľom priamo, jednotne a záväzne upraviť proces zakladania spinoff spoločností pre všetky verejné výskumné inštitúcie v pôsobnosti SAV odporúčame novelizovať práve tento vnútorný predpis SAV, tzn. Vnútorné pravidlá hospodárenia verejnej výskumnej inštitúcie vrátane pravidiel na vykonávanie podnikateľskej činnosti, a to tak, že by sa k nim pripojila príloha, ktorá by obsahovala „Zásady SAV pre zakladanie spinoff spoločností organizácia-mi zriadenými Slovenskou akadémiou vied“.

RÁMCOVÉ PRAVIDLÁ DOBREJ PRAXE PRI ZAKLADANÍ SPINOFF

Základnými predpokladmi založenia spinoff spoločnosti alebo nadobudnutia majetkovej účasti v spinoff spoločnosti zo strany verejnej výskumnej inštitúcie sú najmä (v chronologickom postupe, okrem posledného negatívneho bodu):

- vypracovanie podnikateľského plánu spinoff,
- definovanie vkladu verejnej výskumnej inštitúcie,
- definovanie podielu verejnej výskumnej inštitúcie,
- návrh riaditeľa verejnej výskumnej inštitúcie,
- predchádzajúci písomný súhlas dozornej rady verejnej výskumnej inštitúcie,⁹

- predchádzajúci písomný súhlas Slovenskej akadémie vied ako zakladateľa verejnej výskumnej inštitúcie v zákonom vymedzených prípadoch,¹⁰
- realizácia právnych úkonov smerujúcich k založeniu spinoff alebo získaniu majetkového podielu v spinoff,
- založenie spinoff alebo nadobudnutie majetkovej účasti v spinoff nesmie ohroziť hlavnú činnosť verejnej výskumnej inštitúcie.¹¹

Vnútorň predpis by mal v procese zakladania spinoff spoločnosti definovať úlohu a zodpovednosť riaditeľa verejnej výskumnej inštitúcie, zainteresovanosť zamestnancov (vedcov-pôvodcov), ako aj úlohu kancelárie transferu technológií (KTT) SAV.

Mali by byť určené základné náležitosti podnikateľského plánu spinoff vrátane predpokladu zamestnávania alebo dočasného pridelenia zamestnancov verejnej výskumnej inštitúcie alebo zamestnancov inej verejnej výskumnej inštitúcie založenej rovnakým zakladateľom (SAV) a tiež predpokladu využívania majetku verejnej výskumnej inštitúcie alebo majetku inej verejnej výskumnej inštitúcie založenej rovnakým zakladateľom (SAV). Je vhodné, aby rozsah tohto využívania majetku bol primeraný podielu verejnej výskumnej inštitúcie na základnom imaní spinoff spoločnosti, aby sa tak v tomto smere predchádzalo excesom, keď by bola rozsiahla infraštruktúra verejnej výskumnej inštitúcie na 5 rokov bezodplatne zverená do užívania spinoff spoločnosti, v ktorej by však verejná výskumná inštitúcia mala len minimálny podiel (napr. 5 %).

Štandardom pri definovaní vkladu verejnej výskumnej inštitúcie do spinoff spoločnosti by mal byť nepeňažný vklad, a to ako tzv. background IP, a to vo forme udelennej licencie. Hlavné parametre licencie, tzn. územie, trvanie, vecný rozsah, výlučnosť, resp. nevýlučnosť, odplatnosť, resp. bezodplatnosť, disponovanie licenciou či možnosť udeľovať sublicencie, by mali primerane zohľadňovať najmä hodnotu predmetnej licencie podľa znaleckého posudku, vklady ostatných spoločníkov, dohody medzi spoločníkmi, legitímne záujmy ostatných spoločníkov, špecifiká konkrétneho obchodného modelu k danému produktu, potrebu využívania licencie aj mimo spinoff spoločnosti, podieľanie sa spinoff spoločnosti

na nákladoch spojených s udržiavaním ochrany licencovaného predmetu duševného vlastníctva.

Vo výnimočných prípadoch, ak namiesto udelenia licencie je s ohľadom na všetky okolnosti potrebné titulom nepeňažného vkladu previesť na spinoff spoločnosť samotné právo duševného vlastníctva, tzn. prevod patentu (patentovej prihlášky), prevod know-how a pod., je nevyhnutné, aby tomu zodpovedal aj primerane vyšší podiel verejnej výskumnej inštitúcie na základnom imaní spinoff spoločnosti a zároveň, aby boli dané účinné garancie proti neželanému následnému nakladaniu s predmetom duševného vlastníctva zo strany spinoff spoločnosti, napr. požiadavka napredchádzajúci písomný súhlas správnej rady spinoff spoločnosti a pod. Režimu spolumajiteľstva, keď verejná výskumná inštitúcia by bola spolumajiteľom predmetu duševného vlastníctva spolu so spinoff spoločnosťou, je vhodné sa vyhnúť, a ak to s ohľadom na všetky okolnosti nie je možné, je potrebné dohodnúť podrobný spolurozhodovací mechanizmus.

Na vklad verejnej výskumnej inštitúcie sa uplatňujú príslušné ustanovenia Obchodného zákonníka [§ 59 a nasl. Obchodného zákonníka] s osobitným dôrazom na zákaz vrátenia vkladu [§ 67] Obchodného zákonníka].

Štandardom pri definovaní podielu verejnej výskumnej inštitúcie v spinoff spoločnosti by mal byť absolútne určený minimálny percentuálny podiel (napr. 20 %), pričom prípadná hodnota pod touto hranicou by bola prípustná len výnimočne a s písomným odôvodnením. Je tiež vhodné akcentovať, že podmienkou úspešného spinoff vo všeobecnosti nie je väčšinový (tzn. viac ako 50 %) podiel verejnej výskumnej inštitúcie v spinoff spoločnosti. Pri definovaní podielu verejnej výskumnej inštitúcie v spinoff spoločnosti je potrebné zohľadniť aj podiely iných spoločníkov, najmä tých, ktorí sú zamestnancami verejnej výskumnej inštitúcie.

ZÁVER

Identifikovali sme decentralizovaný model spinoff, ktorý - jedine - je uplatniteľný v prostredí Slovenskej akadémie vied a jej 45 verejných výskumných organizácií. Našli sme efektívny a právne účinný spôsob, ako môže Slovenská akadémia vied novelizáciou svoj-

ho jedného existujúceho vnútorného predpisu dosiahnuť jednotnú a priamo záväznú reguláciu zakladania spinoff spoločností vo všetkých svojich verejných výskumných inštitúciách. Tiež sme načrtli niekoľko potenciálne užitočných postrehov, ktoré by mohli slúžiť ako východiská dobrej praxe pri zakladaní spinoff. Apelujeme v tomto smere na proporcionalitu! Nie všetko je potrebné „tesať do kameňa“, nie všetko je žiadúce mať podrobne upravené vo vnútornom predpise. Na jednej strane by verejné výskumné inštitúcie v komercializačných projektoch nemali byť až príliš zväzované unifikovanými kazuistickými vnútornými predpismi, na druhej strane je objektívne potrebné zabezpečiť primeranú úroveň dodržiavania štandardov dobrej praxe. V kombinácii so vzdelávaním a aj odborným riadením komercializačných projektov transferu technológií by tieto štandardy nemali byť vnímané ako prekážka na ceste ku komerčne úspešnému spinoff, ale práve naopak.

Poznámky pod čiarou:

Pozri § 32 ods. 1 písm. d) zákona o verejnej výskumnej inštitúcii.

Pozri § 34 ods. 2 zákona o verejnej výskumnej inštitúcii.

Pozri najmä NOSKOVIČ, J., SALIŠ, S.: Rozhodovanie predchádzajúce založeniu univerzitnej spinoff alebo spinout spoločnosti. CVTI SR. *Transfer technológií bulletin*. 2/2022. s. 38-41. ISSN 1339-2654, ČOREJOVÁ, A.: Zakladanie spinoff firiem v univerzitnom prostredí. CVTI SR. *Transfer technológií bulletin*. 1/2021. s. 22-29. ISSN 1339-2654, RAČKOVÁ, K. a spol.: Transfer technológií na pôde

Slovenskej akadémie vied, jeho podpora a úskalia. CVTI SR. *Transfer technológií bulletin*. 1/2021. s. 47-51. ISSN 1339-2654,

Príkladom v tomto smere je STU Scientific, s r. o. na STU BA.

Pozri § 2 ods. 1 písm. b) zákona č. 243/2017 Z. z. o verejnej výskumnej inštitúcii.

KLINKA, T.: Vnútorné predpisy v oblasti transferu technológií – právny pohľad. CVTI SR. *Transfer technológií bulletin*. 1/2021. s. 15-21. ISSN 1339-2654, Pozri § 37 a 38 zákona o verejnej výskumnej inštitúcii.

Pozri na webstránke SAV https://www.sav.sk/php/download_doc.php?doc_hash=74040&doc_no=10379.

Pozri § 35 ods. 3 písm. b) zákona o verejnej výskumnej inštitúcii.

Pozri § 35 ods. 1 písm. c) zákona o verejnej výskumnej inštitúcii. V prípade, ak by hodnota vkladu verejnej výskumnej inštitúcie mala presiahnuť 30-násobok tzv. rozhodujúcej sumy, aktuálne 51 000 eur alebo ak predmetom vkladu verejnej výskumnej inštitúcie je právo verejnej výskumnej inštitúcie k nehnuteľnej veci [§ 35 ods. 4 zákona o verejnej výskumnej inštitúcii], pričom platí že, verejná výskumná inštitúcia nesmie použiť ako vklad do spinoff nehnuteľné veci [§ 32 ods. 1 písm. f) bod 2. zákona o verejnej výskumnej inštitúcii]; zákonná výnimka v prípade spoločného podniku neprichádza do úvahy.

Pozri § 34 ods. 4 v spojení s § 1 ods. 4 zákona o verejnej výskumnej inštitúcii.

Autor: Tomáš Klinka